

TÜRKÇE ÖĞRETMENİ ADAYLARININ MASAL FARKINDALIĞI VE BU FARKINDALIĞIN KÜLTÜREL DEĞERLERİN AKTARILMASINDAKİ ÖNEMİ

Doç. Dr. Fahri Temizyürek
Gazi Üniversitesi
fahri@gazi.edu.tr

Arş. Gör. Hatice Vargelen
Gazi Üniversitesi
haticevargelen@gmail.com

Özet

Çalışmada, Türkçe öğretmen adaylarının masal farkındalığını değerlendirmek ve bu farkındalığın kültürel değerlerin aktarılmasındaki önemine değinmek amaçlanmıştır. Çalışma kapsamında, masal türünün tanımı ve özellikleri belirtilmiş, masalların Türk kültürünün aktarımı açısından önemi açıklanmıştır. Sonrasında, masal türünün gelecek kuşaklara sevdirmesinde ve öğretiminde Türkçe derslerinin etkisine değinilmiştir.

Çalışma sürecinde, örneklem olarak seçilen Gazi Üniversitesi Türkçe Eğitimi Bölümü 3. Sınıf öğrencileriyle görüşme yapılmış, toplam 70 öğrenciye masalarla ilgili görüşme formu uygulanmıştır. Görüşme formunun hazırlanmasında, konu ile ilgili çalışanlardan uzman görüşü alınmıştır. Değerlendirme için gerekli verilerin toplanmasında karma yöntem kullanılmıştır.

Çalışma sonucunda, öğretmen adaylarının masal farkındalıklarının yüksek olmakla birlikte, masal türünün içeriğine dair yeterli bilgiye sahip olmadıkları tespit edilmiş, eksikliklerin giderilmesi için önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Masal, kültür aktarımı, dil becerileri.

THE AWARENESS OF TURKISH TEACHER CANDIDATES ABOUT TALES AND THE IMPORTANCE OF THIS AWARENESS IN TERMS OF TRANSFERRING CULTURAL VALUES

Abstract

In this study, it is aimed to assess the awareness of Turkish teacher candidates and to emphasize the role and importance of this awareness in transferring cultural values. In the study, a description and characteristics of tales and the importance of the tales in transferring Turkish culture is explained. Then, it was referred to the influence of the Turkish language on endearing and teaching the tales to the next generations.

During the study, it was interviewed with Gazi University students selected from 3rd Class ones studying in Turkish Education Department and interview forms about tales are conducted to 70 students in total. In the preparation of the interview form, expert advice was used. Mixed methods were used to collect the necessary data for evaluation.

As a result, it has been concluded that the candidate teachers do not have sufficient information on the content of tales despite their high level of awareness about tales and some recommendations have been made to fulfill the deficiencies.

Keywords: Tales, cultural transmission, language skills.

GİRİŞ

Edebiyata ait tüm türlerin hayatımızda önemli bir yeri vardır. Masallar bu türlerden biridir. Masal türü, çocuklara büyü bir dünya sunmakla birlikte, onların zihinsel gelişimlerine de büyük katkı sağlar. Lazar'a (1993) göre masallar, bizim sıklıkla unuttuğumuz insanlığa dair bilgi ve bilgeliğin kapısını genç okuyucuya açabilir. Sınıf ortamında öğrencilerle öğretmen arasında duygusal bağ oluşturmada önemli rolü olan materyallerdendir. Masal türü, daha etkin ve nitelikli bir eğitimi sağladığı gibi, eğitim özellikle de Türkçe eğitimi dersleri sayesinde, okuyucuyla buluşur, kuşaktan kuşağa aktarılır. Sözlü halk kültürünün önemli unsurlarından biri olan masal türü aynı zamanda bir kültür aktarım süreci olan ana dili öğretimi dersleri için büyük önem taşımaktadır. Bu derslerde, masalların etkin ve nitelikli bir şekilde öğrencilere aktarılabilmesi için dersin öğretmenin, masallar ile ilgili bilgi birikimi ve farkındalık düzeyinin yüksek olması gerekir.

Masalın Tanımları

Masal kavramının dünya edebiyatında önemli bir yeri vardır. Nerede, ne zaman ortaya çıktığı konusunda çeşitli görüşler olan masal türü, farklı kültürler tarafından da çeşitli şekillerde tanımlanmıştır. Oxford Sözlüğü masalı, büyü bir dünyada gelişen olayları sözlü anlatılarla aktaran folklorik bir terim olarak tanımlamaktadır. Resimli Oxford sözlüğünün ise iki açıklaması vardır: 1. Periler hakkında bir çocuk masalı; 2. İnanılmaz hikaye, fabrikasyon (Kindersley 1998:284).

Ashliman'a (2004) göre masal kavramının orijinali Fransa'dan geldi. 1697 yılında Madamed'Aulony Les contesdes başlığı altında oldukça hacimli hikayeler yayınladı. Fransızca yazılan bu hikayeler ilk toplanıp, yazılan masallar olarak kabul edilmektedir.

Türk kültürü açısından, bakıldığında, masal kavramının köklü bir geçmişi olduğu görülmektedir. "Masal" sözcüğünün, Arapça bir sözcük olan "mesel"den türediği belirtilmektedir. Sakaoğlu'na (2002 : 6-7) göre, "Mesel" sözcüğü 19. Yüzyılın başlarından itibaren görülmekle birlikte masalın tarihi daha gerilere gitmektedir. Daha önceleri bu tür için "kıssa, dâstân, hikâye" gibi sözcükler kullanılmaktadır. Değişik yörelerde de "hikâye, hekâye, hekiya, hekat, mesel, mesele, metel, matal, nağıl, oranlama, ozanlama" sözcükleri geçmektedir. Türk halk edebiyatı araştırmalarında öncü kabul edilen Pertev Naili Boratav'a (1995: 75) göre masallar, "nesirle söylenmiş, dinlik ve büyü inancılarından ve törelerden bağımsız, tamamıyla hayâl ürünü, gerçekle ilgisiz ve anlattıklarına inandırmak iddiası olmayan kısa anlatılar"dır.

Oğuz'a (2008) göre Saim Sakaoğlu Gümüşhane Bayburt Masalları (2002) adlı yapıtında bu tanımın inandırmak iddiası olmayan kısmına karşı çıkmıştır. Sakaoğlu'na göre, masalın hakiki dinleyicisi olarak kabul edeceğimiz medeni imkânlardan hemen hemen hiç istifade etmeyen, kültür ve tahsil yönünden zayıf olan insanlar masalların gerçek olduğuna inanıyorlar, haksızlığa uğrayan masal kahramanları adına üzülüyorlardı. Masalın iddiası inandırmamak olsa bile, bu anlatıdan çok dinleyeni ilgilendirir şeklinde yorumlamakta ve aynı yapıtta masalı kahramanlarından bazıları hayvanlar ve tabiatüstü varlıklar olan, olayları masal ülkesinde cereyan eden, hayal mahsulü olduğu halde dinleyenleri inandırabilen bir sözlü anlatım türüdür diye tanımlamaktadır.

Masal türüne dair farklı kültür ve zamanlarda değişik tanımlamaların yapılması alanda çalışan araştırmacıların konu ile ilgili görüş bildirmesi sonucunu ortaya çıkarmıştır. Oğuz'a (2008) göre masal, tanımlarının tüm hızıyla değişen günümüz dünyasında yeniden ele alınması, eskienlerinin yerine hızla yenilerinin üretilmesi gerekliliğinin bir parçası olarak düşünülmelidir. Yeni tanımlarıyla birlikte masalları farklı bir bakış açısıyla incelenme zorunluluğu doğmuştur.

Masalların Özellikleri

Masallar folklorun bir parçası olarak kabul edilir. Masalın ana unsurları şunlardır:

- Masallar genellikle benzer ve özel kelime kalıplarıyla başlar ve biter. "uzun uzun zaman önce...", "zamanın birinde...", " Sonsuza kadar mutlu yaşadılar..." vs. gibi.
- Yer ve zaman masalarda bilinmemektedir. Bu yerler genellikle büyü ve tılsımlı özelliklere sahiptirler. Kaleler, büyü ormanlar, uzak diyarlardaki topraklar, krallıklar bunlara örnek olarak verilebilir.
- Masal kahramanları prensler ve prensesler olabildiği gibi, yoksul çiftçiler, küçük oğullar, bilge yaşlı kadınlar, dilenciler ve askerlerde olabilmektedir.

- Masaldaki ana karakterlerde, genellikle hayatlarını daha iyi bir hale getirme amacı vardır.
- Masallar genellikle açıkça tanımlanmış iyi karakterler ve kötü karakterler içerir.
- Masallar sihirli öğeleri içerir. Sihir öğeleri hem olumlu hem olumsuz olabilir.
- Masallarda genellikle bir sorun ya da çözülmesi gereken bir çatışma üzerinde durulur.
- Masallarda genellikle ahlaki mesajlar ya da öğrenilmesi gereken dersler bulunmaktadır (Van Gundy 2005).

Masal türü belirtilenlerin dışında, anonim olmak, halkın kullandığı, doğal ve sade bir dilden oluşmak, hareketli bir anlatıma sahip olmak gibi birtakım özelliklere sahiptir.

Masalların Türk Kültürünün Aktarımı Açısından Önemi

Masallar içinden geldikleri toplumun gelenek ve görenekleriyle yoğrulmuş, aynı zamanda o toplumun ahlaki ve kültürel kodlarını taşıyan sözlü halk ürünleridir. Türk kültürünün yaşatılmasında ve gelecek kuşaklara aktarılmasında, masalların önemli rolü bulunmaktadır. Halk masallarının bir milletin en zengin hazinelerinden biri olduğunu ifade eden, Ziya Gökalp'e göre, Milletin eski seciyesi, eski mefkûresi masallarda mahfuzdur." (Sakaoğlu 2002: 15).

Masallar kültür kavramının ve dolayısıyla Türk kültürünün temelini oluşturan değerler eğitimi açısından da önemli bir işleve sahiptir. Türk kültürüne ait belli başı birçok değer masal metinleri aracılığıyla aktarılmaktadır. Bu duruma dikkat çeken Karatay'a (2007: 471) göre, "Masallarda dürüst-sahtekâr, mert-namert, cesur-korkak, akıllı-aptal, adil-zalim, tembel-çalışkan insan tipleri karşı karşıya gelir. Bu iyi ve kötü karakterler aracılığıyla örnek alınacak ya da sakınılacak davranış biçimleri tanıtılır. Masalın sonunda daima iyiyi temsil eden kahraman kazanır; kötüyü temsil eden karakterler cezalandırılır. Masal, bir yandan çocukların düşünce ve hayal dünyalarını zenginleştirirken bir yandan da onların kazanması gereken iyilik, dürüstlük, çalışkanlık ve yardım severlik gibi erdemlerin olaylar içinde edinimini sağlar."

Masal Türünün Öğretiminde Türkçe Derslerinin Etkisi

Masalların bir kültür ürünü olarak yeni kuşaklarca bilinebilmesinde, örgün eğitim sisteminin önemli işlevi bulunmaktadır. Özellikle günümüzde, sanayileşme, köyden kente göç olgusu ve bunların sonucunda Türk aile yapısında meydana gelen değişimler, yeni kuşakların yerel kültürle olan bağını zayıflatmıştır. Kendisi gibi, anne ve babası da kentlerde doğup büyüyen çocukların masallarla karşılaştıkları ilk yer okul sıraları olabilmektedir.

Örgün eğitim sistemi içerisinde, masal türünün çocuklara öğretilmeye çalışıldığı dersler arasında, Türkçe dersleri en önemli paya sahiptir. Dil öğretiminin aynı zamanda kültür aktarım süreci olduğu düşünüldüğünde, ana dili öğretimi dersi olan Türkçe derslerinde kültürümüzü ifade eden türlerden biri olan masalların öğretimine büyük önem verildiği görülmektedir. Bu durumun yansıması özellikle Türkçe Öğretimi Ders Programlarında fark edilebilir. Önceki öğretim programlarında olduğu gibi en son hazırlanan 2006 yılı Türkçe Öğretimi Programı'nda da masal türüne amaç, kazanım ve etkinliklerde, geniş yer verilmiştir.

Türkçe Öğretimi Programı'nda (2006) yer alan "Kitaplar Benim Dünyam" isimli temada, öğrencileri kitap okumaya yönlendirmek amacıyla kitaplar önerilir denilerek, içinde Keloğlan masallarının da olduğu çeşitli kitaplar öneri olarak belirtilmiştir. Yine programda dersi alan öğrenciler için, dinleme becerisi başlığı altında şiir, hikâye, masal dinletilerine katılır ifadesine yer verilmiştir. Diğer bir beceri olan konuşma becerisi ile ilgili, "Bana bir masal anlat" başlıklı etkinliğe yer verilmiştir. Yazma becerisi ile ilgili etkinlik örneklerinde Masal yazma: Okunan veya dinlenen/ izlenen bir masal kahramanının hayal edilen yeni bir macerası yazılır. Değişik masal kahramanları tek bir masalda buluşturulur veya masal kahramanının maceraları günümüze uyarlanarak yazılır etkinliğine yer verilmiştir. Programda, öğrencilere masal türünü sevdirmek ve öğretmek amacıyla yukarıda belirtilen örneklerin birçok benzeri yer almaktadır.

Masalların gelecek nesillere sevdirmesinde ve öğretiminde Türkçe derslerinin katkı sunduğu gibi, öğrencilerin ana dili dersleri olan Türkçe derslerinde başarılı olmalarında da masalların önemli katkısı bulunmaktadır. İkisi arasında karşılıklı bir ilişki vardır. Ana dili öğretimi sürecinde masalların önemine aşağıda değinilmiştir.

Ana Dili Öğretim Sürecinde Masallar

Ülgen ve Fidan (1997) çocukların dil edinimine biyolojik olarak yatkın olduklarını belirtmektedir. Ancak, insanoğlunun dil gelişimi için biyolojik bir eğilim sahibi olması, dil ediniminde çevresel faktörlerin önemli rol

oynamadığı anlamına gelmez. Nihayetinde, dil sosyal bir ortamda edinilebilir. Çocuğun dil gelişiminde, insan beyninin biyolojik yapısı, hem düşünme sisteminin gelişimi hem de çevre ve çocuğun içinde bulunduğu kültür etkilidir.

Çocuğa ana dilinin, bir işçi elindeki âlet gibi nasıl kullanıldığını ilk öğretene, ona bu dilin türlü hünerlerini: kıvraklığını, zenginliğini, inceliğini ilk gösteren” tür masallardır (Boratav 1958: 15).

Masalların dilin temel becerilerinden olan okuma konuşma, dinleme ve yazma becerilerinin geliştirilmesinde, kelime bilgisinin artırılmasında, dil bilgisi öğretiminde oldukça önemli rol oynamaktadır.

Masallar ve Dil Becerilerinin Öğretimi

Dil öğretmenleri genellikle dört temel dil becerilerini geliştirme eğilimindedir. Bunlar: Konuşma, yazma, okuma ve dinleme. Bu beceriler genellikle iki tipe ayrılır. Alıcı beceriler okuma ve dinlemeyi, üretken beceriler konuşma ve yazmayı içerir (Harmer 2007).

Masallar özellikle okuma becerilerinin geliştirilmesinde önemli bir yere sahiptir. Masallarla çocuklara ön okuma etkinlikleri yaptırılabilir. Bu durum konuya odaklanmaları ve konu ile ilgili ön bilgilerini harekete geçirmeleri açısından önemlidir (Skopinskaya 1996).

Ön okuma aşamasında öğretmen okunan metindeki bir resim veya tablo gösterebilir. Buradan yola çıkarak çocuklardan masalın geri kalanına dair tahmin yürütmelerini isteyebilir. Bu tür rehberlik sorularının amacı, çocukların okuduklarını ne kadar anladığını kontrol etmek değil, metindeki önemli noktaları işaret etmektir (Skopinskaya 1996). Öğrencilerin öğretmen tarafından sorulan rehberlik sorularına cevap vermesi, masalın kalanı ile ilgili tahmin yürütüp, bunu sınıf ortamında paylaşımları şüphesiz konuşma becerilerinin gelişmesini sağlayacaktır. Yine çocuğun, doğru seslendirme ve söyleyiş kolaylığı kazanmasında masallardaki tekerlemelerden yararlanabilir. Görüldüğü gibi, masallar çocuğun okuma, konuşma ve dinleme becerilerinin birbirleriyle bağlantılı olarak geliştirilmesini sağlamaktadır.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada, Türkçe öğretmeni adaylarının masallara yönelik farkındalığını ve konu ilgili bilgi birikimini tespit etmek ve bu farkındalığın kültürel değerlerin aktarılmasındaki yeri ve önemini belirtmek amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Araştırma verilerin değerlendirilmesi bakımından nicel ve nitel özelliklere sahiptir. Araştırmanın yöntemi, karma yöntem olarak belirlenmiştir.

Evren ve Örneklem

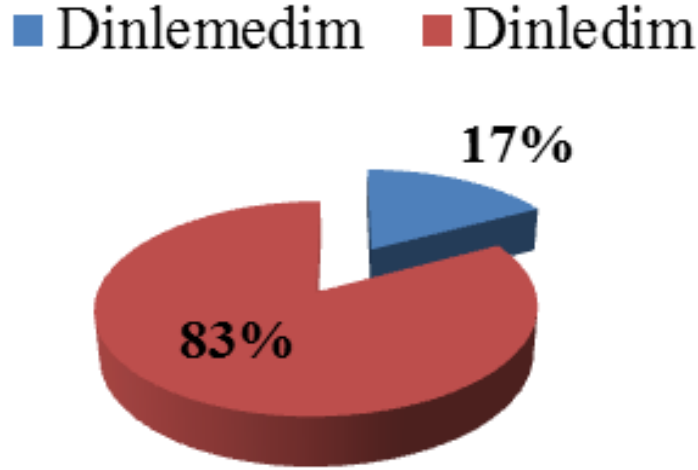
Bu çalışmada evrene ulaşmak amacı olmadığı için sadece çalışma grubu seçilmiştir. Araştırma 2014-2015 yılı bahar döneminde Gazi Üniversitesi Türkçe Öğretmenliği bölümü 3/A ve 3/ B öğrencileriyle gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya 3/A ve 3 /B Sınıfından 35'er kişi olmak üzere toplam 70 öğrenci katılmıştır. Çalışmada sınıfların başarı seviyelerinin denk olmasına dikkat edilmiş, bu konuda dersin öğretmeninden görüş alınmıştır.

Verileri Toplama

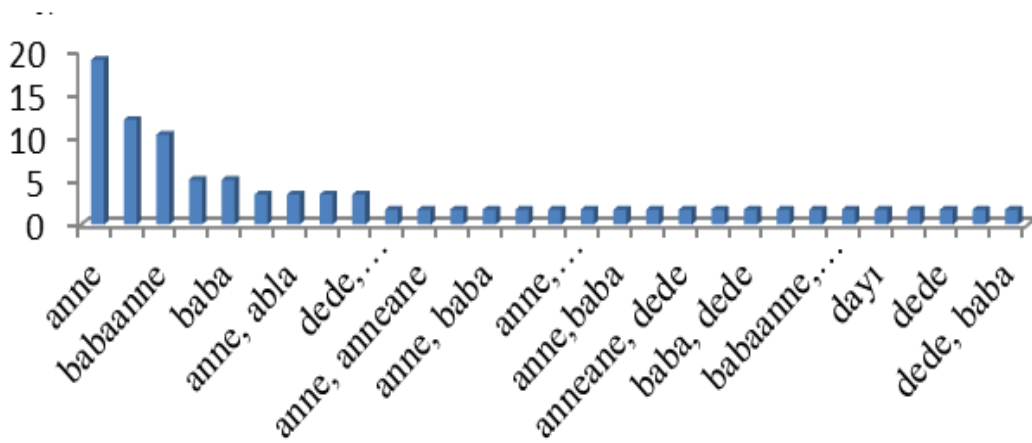
Araştırmada Türkçe öğretmeni adaylarını masal farkındalığı ve bu farkındalığın dil becerilerine dönük kullanımı değerlendirilmeye çalışılmıştır. Değerlendirme için gerekli verilerin sağlanabilmesi amacıyla, Gazi Üniversitesi Türkçe Öğretmenliği bölümü 3/A ve 3/ B sınıfı öğrencilerine konu ile ilgili görüşme formu uygulanmıştır. Görüşme formunun hazırlanmasında, alanla ilgili çalışan iki kişiden uzman görüşü alınmıştır.

Verilerin Değerlendirilmesi

Araştırma verilerin değerlendirilmesi bakımından nicel ve nitel özelliklere sahiptir. 4. Alt problemden sonraki alt problemlerin değerlendirilmesinde, nitel içerik analizi yapılmıştır. İlk dört alt problem nicel değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Çalışmada elde edilen verilerin niceliksel olarak değerlendirilmesi, tanımlayıcı istatistiksel teknikler ve SPSS programı ile yapılmıştır.

BULGULAR**Öğretmen adaylarının masal dinleme oranlarına göre sonuçlar**

Grafik 1’de gösterildiği gibi, öğretmen adaylarının %83’ü çocukken masal dinlediklerini ifade ederken, %17’si çocukken hiç masal dinlemediklerini belirtmişlerdir. Masal dinleyenlerin oranı çok yüksek olmasına rağmen, halk kültürü ve edebiyatının en yaygın türlerinden biri olan masalların araştırmaya katılan %17’lik bir kesim tarafından çocukken dinlenilmemiş olması bir eksiklik olarak tespit edilmiştir.

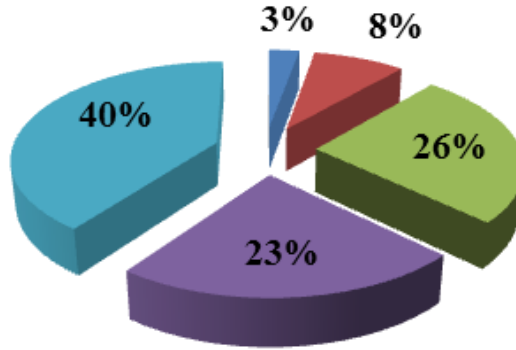
Öğretmen adaylarının masal dinleme kaynaklarına için sonuçlar

Grafik 2: Öğretmen adaylarının masal dinleme kaynaklarına için sonuçlar

Grafik2’de masalların hangi kaynaklardan dinlendiği gösterilmiştir. Grafiğe bakıldığında, anne, öğretmen anneane, babaanne gibi kaynakların öne çıktığı görülmektedir. Masal dinlenen kaynakların önemli bir kısmını birinci dereceden aile bireyleri oluşturmaktadır. Yine masal anlatan kişilerde, kadınların öne çıktığı görülmektedir. Grafikte, çocukken ilk masal dinlenen kaynak olarak öğretmen seçeneğinin olması, öğrencilere masallara yönelik farkındalık kazandırma konusunda, öğretmenlere büyük görev düştüğünün göstergesidir.

Öğretmen adaylarının en iyi bildiği masal sayılarının oranlarına ilişkin sonuçlar

■ 1 Masal ■ 2 Masal ■ 3 Masal ■ 4 Masal ■ 5 Masal

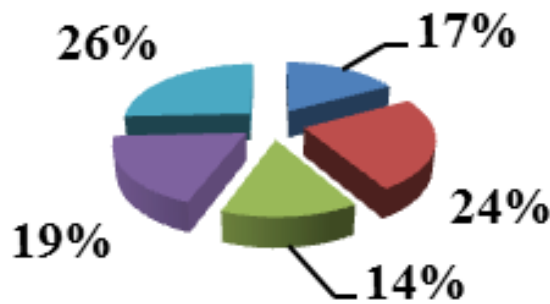

Grafik 3: Öğretmen adaylarının en iyi bildiği masal sayılarının oranlarına ilişkin sonuçlar

Grafik 3'te çalışmaya katılan öğretmen adayları, bildikleri masal sayılarına göre sınıflandırılmıştır. Tabloya bakıldığında, çalışmaya katılan öğretmen adaylarının bildikleri masal sayılarının farklı bir dağılım gösterdiği görülmektedir. Çalışmaya katılan öğretmen adaylarının, 2'si (%3) 1 masal, 6'sı (%9) 2 masal, 18'i (%26) 3 masal, 16'sı (%23) 4 masal, 28'i (%40) 5 masal bildiklerini ifade etmişlerdir. Bu sonuca göre, çalışmaya katılan öğretmen adaylarının önemli bir bölümü (%63), 4 ve 4'ün üzerinde masal bilmekle birlikte, bir kısmının (%38), 3 ve 3'ün altında masal bilmesi bu konuda birtakım eksikliklerin olduğunu göstermektedir.

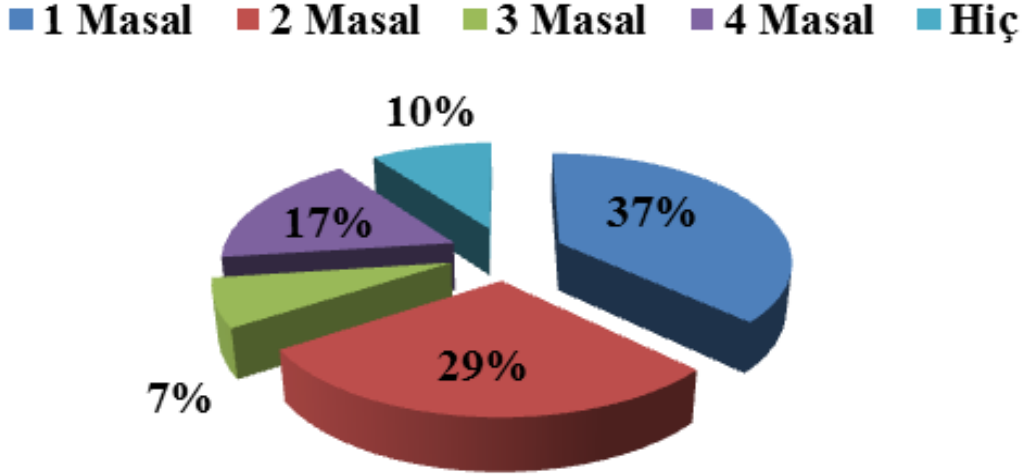
Öğretmen adaylarının en iyi bildiği sanatsal masal sayılarının oranlarına ilişkin sonuçlar

■ 1 Masal ■ 2 Masal ■ 3 Masal ■ 4 Masal ■ Hiç

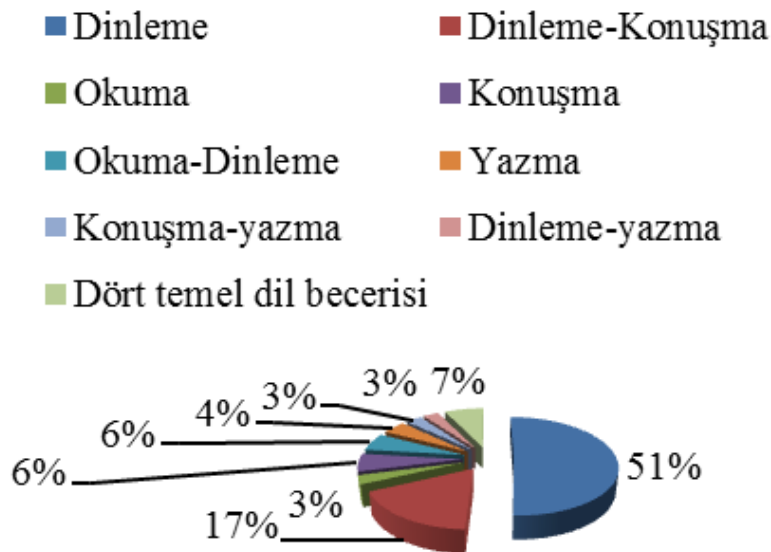
Grafik 4: Öğretmen adaylarının en iyi bildiği sanatsal masal sayılarının oranlarına ilişkin sonuçlar

Grafik 4'te çalışmaya katılan öğretmen adayları, bildikleri sanatsal masal sayılarına göre sınıflandırılmıştır. Bir önceki tabloda olduğu gibi burada da, çalışmaya katılanların bildikleri masal sayılarının farklı bir dağılım gösterdiği görülmektedir. Öğretmen adaylarının, 12'si (%17) 1 masal, 17'si (%24) 2 masal, 10'u (%14) 3 masal, 13'ü (%19) 4 masal, 18'i (%26) hiç sanatsal masal bilmediklerini ifade etmişlerdir. Bu sonuca göre, çalışmaya katılan öğretmen adaylarının 23'ü (%33), 3 masal ve üstünde bilmektedir. Bunun dışındakilerin, 3 masalın altında bilmesi ve hiç sanatsal masal bilmeyenlerin oranının % 26 olması öğretmen adaylarının sanatsal masallara yönelik farkındalıklarında, önemli eksiklikler olduğunu göstermektedir.

Öğretmen adaylarının en iyi bildiği halk masal sayılarının oranlarına ilişkin sonuçlar

Grafik 5: Öğretmen adaylarının en iyi bildiği halk masal sayılarının oranlarına ilişkin sonuçlar

Grafik 5'te çalışmaya katılan öğretmen adayları, bildikleri halk masalı sayılarına göre sınıflandırılmıştır. Çalışmaya katılanların bildikleri masal sayılarının farklı bir dağılım gösterdiği tabloda, öğretmen adaylarının, 26'sı (%37) 1 masal, 20'si (%29) 2 masal, 5'i (%7) 3 masal, 12'si (%17) 4 masal, 7'si (%10) hiç halk masal bilmediklerini ifade etmişlerdir. Bu sonuca göre, çalışmaya katılan öğretmen adaylarının 46'sı (%63), 2 veya altında masal bilmekte 7'si (%10) ise hiç masal bilmemektedir. Bu durum araştırmaya katılan öğretmen adaylarının halk masalarına yönelik farkındalıklarının yetersiz olduğunu göstermektedir.

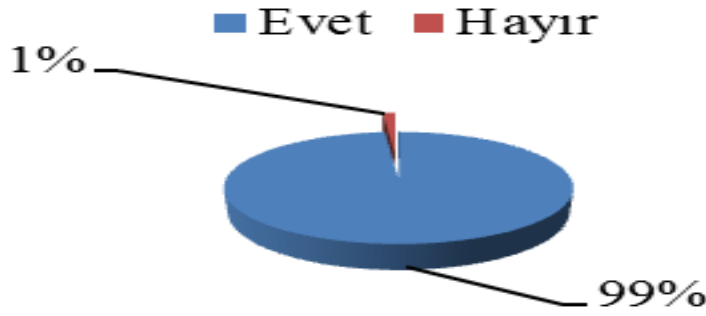
Masallar en çok hangi dil becerisinin geliştirilmesinde etkili olabilir sorusuna öğretmen adaylarının verdiği cevaplara ilişkin sonuçlar

Grafik 6: Masallar en çok hangi dil becerisinin geliştirilmesinde etkili olabilir sorusuna öğretmen adaylarının verdiği cevaplara ilişkin sonuçlar

Çalışmada öğrencilerden ilk olarak masalların en çok hangi dil becerilerinin geliştirilmesinde etkili olacağını belirtmeleri ve bunun nedenini açıklamaları istenmiştir. Öğrencilerin ilgili soruya verdiği cevaplara bakıldığında, büyük ölçüde dinleme becerisi cevabında yoğunlaştıkları gözlenmiştir. Grafik 6'da gösterildiği gibi, araştırmaya katılan 70 öğretmen adayından, 34'ü (%49) bu soruya dinleme, 10'u (%14) dinleme-konuşma, 5'i de dört temel dil beceresi, (%7), 3'ü (%4) konuşma-yazma, 3'ü (%4) okuma, 3'ü (%4) konuşma, 2'si (%3) okuma-dinleme, 2'si (%3) dinleme – yazma, 2'si (%3) yazma olarak cevap vermiştir.

Dinleme becerisi yanıtını veren öğretmen adaylarının büyük bölümü okul öncesi dönemde okuma yazma bilmeyen öğrencilerin anlatılan masalları dinleyerek, bu becerilerini geliştirebileceklerine vurgu yapmışlardır. Öğretmen adayları bu duruma ek olarak, masalların ilgi çekici metinler olduğunu masalı dinleyen ve dinlediği masalı anlatmak isteyen öğrencilerin, anlama ve anlatma becerilerinin gelişeceğine vurgu yapmışlardır. Öğretmen adaylarının cevaplarına ve açıklamalarına bakıldığında, katılımcıların özellikle dinleme becerisinin geliştirilmesine dönük olarak masal farkındalıklarının gelişmiş olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

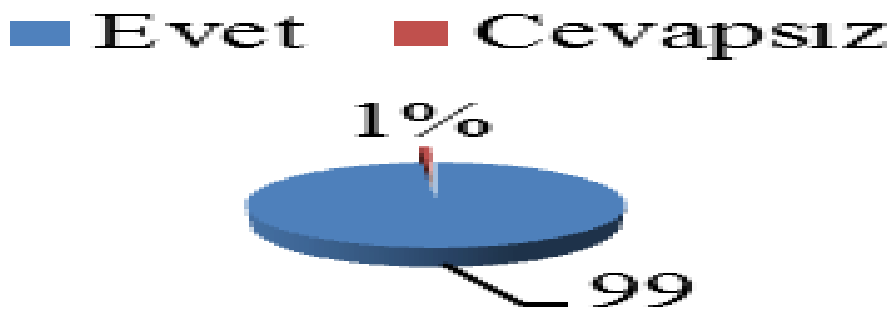
“Masallar yazılı anlatım becerilerini geliştirmek için kullanılabilir mi? Neden?” sorusuna öğretmen adaylarının verdiği cevaplara ilişkin sonuçlar

Grafik 7: “Masallar yazılı anlatım becerilerini geliştirmek için kullanılabilir mi? Neden?” sorusuna öğretmen adaylarının verdiği cevaplara ilişkin sonuçlar

Grafik 7'de görüldüğü gibi, bu soruya araştırma katılan 70 öğretmen adayından 69'u (%99) evet yanıtını vermiştir. Öğretmen adaylarına göre masallar, üslubu dolayısıyla farklı cümle çeşitlerini barındırır. Masal dinleyen çocuk bu anlatım tarzına ve cümlenin kuruluşuna hakim olur. Kendisi yazarken de bu birikimden yararlanabilir. Ayrıca masallar çocukların kelimesi hazinesi ve hayal gücünü zenginleştirir. Bu da öğrencilerin, yazma becerilerinin geliştirilmesine katkı sağlar. Öğretmen adaylarının cevaplarına ve açıklamalarına bakıldığında, katılımcıların yazma becerisinin geliştirilmesi ile ilgili masalların önemine dair farkındalıklarının gelişmiş olduğu sonucuna varılmıştır.

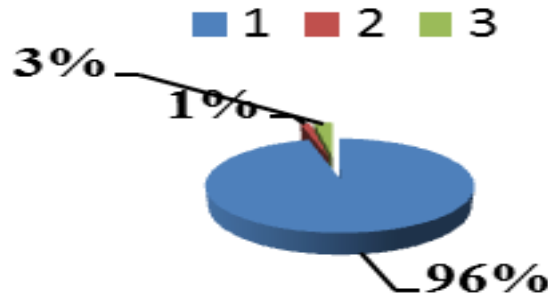
“Masallar dinleme becerilerini geliştirmek için kullanılabilir mi? Neden sorusuna öğretmen adaylarının verdiği cevaplar

Grafik 8: “Masallar dinleme becerilerini geliştirmek için kullanılabilir mi? Neden sorusuna öğretmen adaylarının verdiği cevaplar

Grafik 8'de görüldüğü gibi, bu soruya araştırma katılan 70 öğretmen adayından 69'u (%99) evet yanıtını vermiştir. Öğretmen adaylarına göre masallar, çocukların ilk karşılaştığı ve dinlediği edebi türler olması, ilgi çekici metinler olması çocuklarda merak uyandırması dolayısıyla özellikle dikkat problemi yaşayan çocukların dikkatlerinin artırılması yönünde kullanılabilmesi, gibi nedenlerle dinleme becerilerini geliştirmek açısından kullanılabilir. Öğretmen adaylarının açıklamaları dinleme becerisinin geliştirilmesi ile ilgili masalların önemine dair farkındalıklarının yüksek olduğunu göstermekle birlikte yeterli değildir. Belirtilen açıklamalarda daha çok okul öncesi öğrencilerin, dinleme becerilerinin gelişimine vurgu yapılmış. Ortaokul düzeyindeki öğrencilerin dinleme becerilerinin geliştirilmesinde masalların önemine yeterince vurgu yapılmamış.

“Masallar konuşma becerilerini geliştirmek için kullanılabilir mi? Neden?” sorusuna öğretmen adaylarının verdiği cevaplara ilişkin sonuçlar

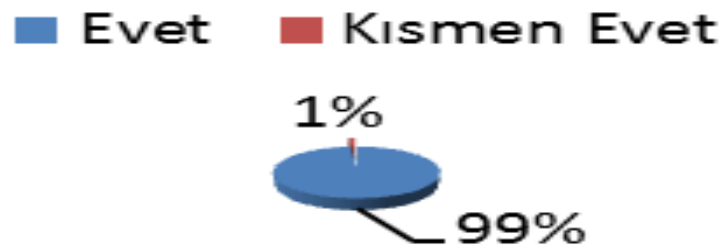

Grafik 9: “Masallar konuşma becerilerini geliştirmek için kullanılabilir mi? Neden?” sorusuna öğretmen adaylarının verdiği cevaplara ilişkin sonuçlar

Grafik 9'da görüldüğü gibi, bu soruya araştırma katılan 70 öğretmen adayından 67'si (%96) evet, 1i (%1) kısmen evet cevabı verirken, 2'si (%3) soruyu cevaplandırmamıştır.

Öğretmen adayları bu soruya dair yaptığı açıklamalarda, masalın ilgi çekici bir tür olduğuna vurgu yaparak, konuşma becerisinin geliştirilmesi için öğrencilerin okuduğu veya dinlediği bir masalı topluluk karşısında anlatması istenebilir. Bu durum her hazırlıklı hem de hazırlıksız konuşmalarda önemlidir. Masallar öğrencilerin kelime hazinesini artırır. Hiç duymadığı kelime, nesne ya da hayvan isimleri öğrenebilir, masal anlatan çocuk vurgu tonlamaya önem verir, tiyatro grubu oluşturulup jest ve mimiklerle karakterlerin canlandırılması istenebilir. Bu da konuşma becerisinin gelişimine katkıda bulunur gibi tespitlerinde bulunmuşlardır. Öğretmen adaylarının cevaplarına ve açıklamalarına bakıldığında, katılımcıların konuşma becerisinin geliştirilmesi ile ilgili masalların önemine dair farkındalıklarının gelişmiş olduğu sonucuna varılmıştır.

“Masallar okuma becerilerini geliştirmek için kullanılabilir mi? Neden?” sorusuna öğretmen adaylarının verdiği cevaplara ilişkin sonuçlar

Grafik 10: “Masallar okuma becerilerini geliştirmek için kullanılabilir mi? Neden?” sorusuna öğretmen adaylarının verdiği cevaplara ilişkin sonuçlar

Grafik 10'da gösterildiği gibi, bu soruya araştırma katılan 70 öğretmen adayından 69'u (%99) evet, 1'i (%1) kısmen evet cevabı vermiştir. Evet, yanıtı veren öğretmen adayları, masalların ilgi çekici ve eğlendirici olmasının yanı sıra, ilk karşılaşılan edebi türlerden olması sebebiyle, okuma ve dil eğitimi açısından önemli olduğunu belirtmişlerdir. Bunların yanı sıra göre masalların, daha uzun gelen roman gibi türlere göre daha kolay okunabildiği, okurken kendilerini varlık kadrosunun yerine koymaları, jest mimik ton vurgu şiddete dikkat etmeleri vs. gibi durumların okuma becerisine katkı sunacağı belirtilmiştir. Çalışmaya katılan öğretmen adaylarının hemen hemen tamamı masalların okuma becerilerini geliştirmek için kullanılabileceğini belirtip, açıklamalarıyla bu cevaplarını desteklemişlerdir. Bu durum çalışmaya katılan öğretmen adaylarının okuma becerisinin geliştirilmesi ile ilgili masalların önemine dair farkındalıklarının olduğu sonucunu ortaya koymuştur.

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının tamamı, "Masallar okuma becerilerini geliştirmek için kullanılabilir mi? Neden?" sorusuna öneriler getirip, açıklamalarda bulunmuşlardır. Öğretmen adaylarının açıklamalarında öne çıkanlardan bazıları şunlardır: Masalın kültürümüzdeki yeri ve önemine vurgu yapılmalı, masallar günümüzdeki olaylar ile bağdaştırılmalı. Bu bağdaştırmanın ardından öğrenciden masala benzeyen günümüzde yaşanan bir olaya olağanüstülükler katması istenmeli. Bu şekilde öğrenci yaşadığı veya tanık olduğu olaya daha dışarıdan bakabilmeli. Öğrencilerin seviyelerine uygun masallar bulup okumalarını sağlamak en çok okuyana ödül verilebilir ya da ödev şeklinde yapılabilir. Yabancı yazarların kitaplarından ziyade Türk masallarına yönlendirilebilir. Hepsine hitap edebileceğini düşündüğüm masal içeriklerini tanıtırım.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Türkçe öğretmeni adaylarının masal farkındalığı ve bu farkındalığın kültürel değerlerin aktarılmasındaki yeri ve önemi isimli çalışmanın sonuçlarına bakıldığında, Türkçe öğretmeni adaylarının masal türünün önemi ve dil becerilerine dönük kullanımıyla ilgili yüksek farkındalık düzeyine sahip olduğu görülmektedir. Çalışmada uygulanan görüşme formundaki, masallar dil becerilerini geliştirmek için kullanılabilir sorusuna çalışmaya katılan öğretmen adaylarının çok büyük bölümü evet diye yanıt vermiş ve nasıl kullanılabileceğine dair örneklemelerde bulunmuşlardır.

Görüşme formunun ilk dört sorusunda, öğretmen adaylarına masal dinleyip, dinlemedikleri, bildikleri sanatsal ve halk masallarının isimleri sorulmuş, buradan elde edilen sonuçlara bakıldığında, öğretmen adaylarının bu konudaki bilgilerinin oldukça yetersiz olduğu görülmüştür. Katılımcıların büyük bir bölümü, ancak iki ve ikinin altında masal ismi söylerken, halk ve sanatsal masallar konusunda hiç masal ismi belirtmeyenler de olmuştur. Uygulamanın başında öğretmen adaylarına halk masalının ve sanatsal masalın ayrımı belirtilmiş olmasına rağmen, öğretmen adayları tarafından halk masalı yerine sanatsal masal veya tam tersi yazıldığı gözlemlenmiştir.

Çalışmadan elde edilen bu sonuçlara baktığımızda, çalışmaya katılan öğretmen adaylarının masallarının ana dili öğretimindeki önemine dair yüksek bir farkındalığa sahip olmasına rağmen, bu durumun teorik bilgiyle desteklenmediği görülmektedir. Öğretmen adayları masalın öneminin farkında olmasına rağmen, masal türü ve içeriğine dair yeterince bilgiye sahip değildir.

Bir kültür aktarım süreci olan Türkçe derslerinin daha etkin yürütülebilmesi ve sözlü halk kültürümüzün en önemli unsurlarından biri olan masalların gelecek kuşaklar tarafından bilinebilmesi için, yukarıda belirtilen eksiklikler giderilmelidir. Konuyla ilgili olarak, Türkçe eğitimi bölümlerinde, ilgili derslerin içeriğinde masalların öğretimine daha fazla yer verilmelidir. Bu konuda dersi alan öğretmen adaylarından masallarla ilgili derlemeler yapmasını istemek, öğretmen adaylarını belli zamanlarda masal anlatıcılarıyla bir araya getirmek, dinledikleri bir masalı videoya çekip, sınıfta göstermelerini istemek vb. uygulamalar öğrencilerin masal türü ile ilgili bilgi ve farkındalıklarının artmasına katkı sunabilir.

Not: Bu çalışma 27- 29 Ekim 2016 tarihlerinde Antalya'da 7 ülkenin katılımıyla düzenlenen World Conference on Educational and Instructional Studies- WCEIS'de bildiri olarak sunulmuştur.

KAYNAKÇA

Ashliman, D. L. (2004). Folk and fairy tales. USA: Greenwood Press.

Boratav, P. N. (1958). Zaman zaman içinde. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Boratav, P. N.(1995). 100 Soruda Türk halk edebiyatı. İstanbul: Gerçek Yayınevi.

Harmer, J. (2007). The practise of English language teaching. fourth edition. Pearson.

Karatay, H. (2007). Dil edinimi ve değer öğretilimi sürecinde masalın önemi ve işlevi. Türk Eğitim Bilimleri Dergisi 5, 463-475.

Kindersley, D. (1998). Illustrated Oxford dictionary. London: Oxford University Press.

Lazar, G.(1993). Literatüre and language teaching. Great Britain: Cambridge University Press.

Milli Eğitim Bakanlığı. (2006). İlköğretim Türkçe dersi öğretim programı ve kılavuzu (6, 7, 8. sınıflar). Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.

Oğuz, Ö. (Ed). (2008). Masallar. Ankara: Kültür Ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü.
Sakaoğlu, S. (2002). Gümüşhane ve Bayburt masalları. Ankara: Akçağ Yayınları.

Skopinskaya, L. (1996). A handbook of English language teaching. Tallinn: Koolibri Publishers.

Ülgen, G. ve Fidan E. (1997). Çocuk gelişimi. Millî Eğitim Basımevi: İstanbul.

VanGundy, A. (2005). 101 Activities for teaching creativity and problem solving. SanFrancisco: John Wiley&Sons Inc.